

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

Raad voor Cultuur
t.a.v. de heer J. Daalmeijer
Postbus 61243
2506 AE DEN HAAG

Amsterdam, 20 april 2015

Ons kenmerk: 15-014
Betreft: reactie op advies

Geachte heer Daalmeijer, geachte leden van de Raad voor Cultuur,

De *Agenda Cultuur 2017 – 2020 en verder* die u op 8 april jongstleden heeft uitgebracht, stemt hoopvol. U heeft zich goed op de hoogte gesteld van de situatie in het podiumkunstenveld en deze in grote lijnen vertaald naar een beleidsadvies dat inzet op een steviger en duurzamer toekomst voor onze sector.

Meer aandacht voor de inbedding in stad en regio, meer ruimte voor eigen profilering van producenten, een structurele oplossing voor het nijpende knelpunt bij talentontwikkeling, meer continuïteit en beleidsvrijheid voor instellingen die werken met financiering van het Fonds Podiumkunsten, de belangrijke rol van de festivals, een bredere benadering van kunsteducatie – het zijn allemaal zaken die in belangrijke mate zullen bijdragen aan het beter functioneren van de podiumkunsten. Leden van NAPK herkennen de situatie die u schetst en voelen zich gesteund door uw adviezen.

Voorwaarde is wel dat deze adviezen op een goede manier worden uitgewerkt en gepaard gaan met een extra investering. Delen van de sector, zoals de muzikensembles en kleinere productiekernen in het theater- en dansveld, stevenen namelijk bij ongewijzigd beleid af op een onhoudbare beroepspraktijk. Ook in de BIS kampen meerdere instellingen met tekorten die ze niet of nauwelijks kunnen aanvullen.

Verslechterende arbeidsvoorwaarden; commitment nodig

Als werkgeversvereniging ontvangen wij alarmerende signalen over verslechterende arbeidsvoorwaarden in het veld; niet alleen voor acteurs, dansers, musici en makers, maar ook voor stafmedewerkers. In de theater- en danssector komt het voor dat er salarissen worden betaald die tot 50% lager liggen dan het in de Cao bepaalde niveau. Ensembles kunnen uitvoerenden en staf niet naar behoren honoreren. Vrijwilligers en stagiairs vullen in toenemende mate voorheen betaalde functies in.¹ Deze trend baart ons grote zorgen. Het leidt tot verlies aan professionaliteit, continuïteit en kwaliteit en uiteindelijk tot uitholling en afbraak van de sector.

¹ De NAPK presenteert binnenkort de resultaten van twee onderzoeken naar respectievelijk werkgeverschap in de podiumkunsten en over honorering van uitvoerenden in de ensemblesector.

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

In de *Agenda* stelt u dat de cultuursector de verantwoordelijkheid heeft om kunstenaars een redelijke vergoeding te bieden voor hun werk (p. 48). De bij de NAPK aangesloten werkgevers nemen deze verantwoordelijkheid: onlangs is de nieuwe Cao theater en dans algemeen verbindend verklaard² en de muziekensembles werken aan een gezamenlijke standaard voor honorering van musici.

Echter, het nakomen van de cao-afspraken vraagt om commitment, van producenten maar óók van afnemers en subsidiënten. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid om deze negatieve spiraal te keren. Producenten zullen realistisch moeten begroten en zich houden aan gemaakte cao-afspraken, subsidiënten zullen hun subsidievoorwaarden en prestatie-eisen realistisch moeten stellen en afnemers dienen een realistische prijs voor producties te betalen. Het is van groot belang dat alle betrokken partijen de gemaakte cao-afspraken erkennen en honoreren, omdat (zoals u op p. 48 terecht stelt), kunstenaars ook bij weinig inkomsten toch door zullen blijven gaan. Wij willen daarbij benadrukken dat dit ook geldt voor werkenden in ondersteunende functies. Net als veel uitvoerenden verwerven ook zij steeds vaker (noodgedwongen) als zzp-er hun inkomen. Wij onderschrijven dan ook ten eerste uw pleidooi aan het Ministerie van Financiën om het afschaffen van de zelfstandigenaftrek te heroverwegen (p. 49).

Dat gezegd hebbende, willen we graag ook reflecteren op uw beleidsvoorstellen.

Behoeftte aan stabiliteit, continuïteit, bewegingsruimte én meer financiële armslag

De podiumkunstensector heeft grote behoefte aan stabiliteit en continuïteit, zeker na de enorme financiële krimp van de afgelopen jaren en de weerslag die dit heeft op organisaties en werkenden. Instellingen moeten bovendien meer dan ooit snel kunnen inspelen op veranderingen. Om dat te kunnen doen hebben zij een redelijk perspectief én bewegingsvrijheid binnen de gestelde kaders nodig.

Wij ondersteunen daarom van harte uw voorstellen om

- a. de subsidieperiode te verlengen tot 5 of 6 jaar (p. 23),
- b. de fondsen toe te staan om in plaats van 2+2 weer 4 jaar te subsidiëren (of zo lang als de subsidieperiode wordt vastgesteld) (p. 90),
- c. het beoordelingskader voor de BIS te baseren op het eigen profiel van de instelling plus de drie criteria kwaliteit van de activiteiten, publieksbereik en bedrijfsvoering (p. 82/83),
- d. de fondsen een basiscomponent in de subsidie op te laten nemen ten behoeve van overhead en aanvullende activiteiten (p. 90/91).

Wel willen we benadrukken dat voor een deel van de producenten continuïteit onder de huidige financiële condities niet haalbaar is. Dit geldt zowel voor instellingen die nu (nog) produceren zonder enige subsidie of met minimale projectbudgetten, als voor producenten die momenteel interen op het eigen vermogen om aan de verplichtingen te kunnen voldoen en dat op termijn niet volhouden. Er is echt extra budget nodig om de infrastructuur in de podiumkunstensector de volgende vier jaar enigszins op peil te houden. Dit is momenteel niet in uw investeringsagenda opgenomen (p. 145/146).

² Besluit van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid dd. 17 maart 2015, 19 maart gepubliceerd in de Staatscourant.

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

Grotere rol stedelijke regio's en strategische allianties

Met uw voorstel om stedelijke regio's in het cultuurbeleid meer centraal te stellen (p. 19) speelt u in op een tendens die al gaande is. Voor een deel is dit een gevolg van de bezuinigingen van de rijksoverheid: steden hebben bepaald aanbod en bepaalde functies zelf (aanvullend) gefinancierd om ze niet geheel te verliezen. En voor een deel is het een maatschappelijk gedreven proces, zoals u beschrijft in de *Agenda*. Wij herkennen de ontwikkeling; producenten verhouden zich tot hun standplaats en regio en smeden waardevolle allianties. Wel maken wij ons zorgen over een aantal aannames.

U gaat ervan uit dat de profilering van stedelijke regio's ertoe kan leiden dat in sommige regio's niet alle podiumkunstvormen meer verankerd zijn (p. 30). Dit impliceert een vrijblijvendheid die kan afkalven tot desinteresse en uiteindelijk geen toegankelijkheid meer, omdat bepaald aanbod simpelweg niet meer te zien is in bepaalde gebieden. Het risico op willekeur en verschraling bij het loslaten van de rijksverantwoordelijkheid voor de culturele infrastructuur is zeker aanwezig. Bovendien is het maar zeer de vraag of gemeenten hun afwegingen maken gebaseerd op de samenstelling en behoeften van inwoners (p. 30). Er spelen vaak hele andere politieke motieven mee in dergelijke afwegingen.

In het verlengde hiervan adviseert u om strategische allianties tussen podia en gezelschappen te stimuleren en BIS-instellingen voor hun subsidieaanvraag concrete strategieën met hun partners te laten ontwikkelen. Stimuleren is goed maar het lijkt ons zeer onverstandig om dit als verplicht onderdeel op te nemen. In een aantal gevallen gebeurt het al en zal dat ook zeker terugkomen in de aanvraag, maar als dit soort processen van bovenaf worden afgedwongen, vragen we ons af of dit daadwerkelijk zal bijdragen aan een vruchtbare samenwerking.

Kunstvormen en publiek

U stelt voor om in de cultuursubsidies meer waardering en ruimte te geven aan genres die buiten de traditionele canon vallen (p. 63). U maakt onderscheid tussen 'traditionele cultuuruitingen' en 'populaire kunst', zonder duidelijk te definiëren aan welke kunstvormen u dan refereert. Wie moet zich aangesproken voelen, en in welke mate?

Veel gesubsidieerde instellingen herkennen en erkennen uw signaal dat er de komende jaren een belangrijke opdracht ligt om het publieksbereik te vernieuwen en verbreden. Zij geven aan deze handschoen op te willen pakken of hun inspanningen op dit vlak te willen intensiveren. Een steviger samenwerking met podia en andere speelplekken is hierbij cruciaal³, aangezien de locatie de verschillende publieksgroepen in de eigen stad c.q. regio het beste kent en kan bereiken. Zeker voor reizende producenten is het onontbeerlijk dat de speelplek hierin zijn verantwoordelijkheid neemt. Het vraagt ook van gemeentelijke subsidiënten een inhoudelijke visie op de rol van podia en concertzalen in relatie tot het podiumkunstaanbod. Financiële ondersteuning om daar invulling aan te geven hoort daar bij.

³ De NAPK heeft in samenwerking met de VSCD en met medewerking van de VVTP en Kunsten '92 onlangs de *Agenda Podiumkunsten 2024* gepubliceerd, waarin onder andere op dit onderwerp uitgangspunten zijn geformuleerd die als basis dienen voor verdere strategische samenwerking.

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

Over (de infrastructuur van) muziek, dans, theater

We zijn blij dat u zo expliciet aangeeft dat de samenstelling van de BIS een enigszins willekeurig karakter heeft, dat een kwalitatief verschil tussen BIS- en fondsgesubsidieerde instellingen niet eenvoudig te maken is en dat een aantal (sub)sectoren in het geheel niet in de BIS vertegenwoordigd is (p. 26). Ook het complementaire karakter van BIS- en fonds- en/of gemeentelijk gefinancierd aanbod en de kwetsbare positie van instellingen buiten de BIS onderschrijven wij helemaal. We zien dan ook graag dat de minister uw advies overneemt om de functie van BIS en fondsen opnieuw helder te beschrijven. Wel hebben wij twijfels bij uw voorstel om de verantwoordelijkheid voor een 'hoofdstructuur' van culturele voorzieningen in stedelijke regio's, primair bij lokale overheden en (private) partners te leggen (p. 27). Hier voorzien wij ook het risico op willekeur.

U constateert terecht dat de BIS, wat de muziek aangaat, nu eenzijdig is ingericht. We waarderen het dat u aankondigt in de volgende cultuurnotaperiode een visie op het hele muziekbestel te willen uitwerken. De situatie in de muzieksector vraagt echter om snel handelen: er móet op korte termijn een oplossing gevonden worden voor de ensembles omdat zij onder de huidige voorwaarden een volgende beleidsperiode niet kunnen uitzingen.

We missen in uw advies een integrale visie op het dansbestel. De infrastructuur van de dans is gebrekkig. Er is te weinig ruimte voor het maatwerk dat de dansgezelschappen buiten de BIS zo hard nodig hebben. De jeugddans is om volstrekt onbegrijpelijke redenen buiten de BIS geplaatst. Dit levert grote knelpunten op, bijvoorbeeld ten aanzien van de educatieve component in de missie van deze instellingen. We vinden hierover helaas niets terug in uw *Agenda*. Daarnaast vragen we ons af wat de consequenties zijn van de voorstellen die u doet ten aanzien van Het Balletorkest (p. 135/136). Het aanbod sluit niet aan bij de vraag van de dansgezelschappen die hiermee bediend moeten worden; het is niet duidelijk of dat in de toekomst dan wel het geval zal zijn.

U doet ook een specifiek voorstel ten aanzien van de subsidiebedragen voor theater en jeugdtheater (p. 130). Dit voorstel onderschrijven wij, zij het met de kanttekening dat als differentiatie in normbedragen betekent dat een aantal producenten hun kerntaak vanaf 2017 voor een beperkter budget moet realiseren, dit een onrealistisch voorstel is. Bijvoorbeeld: grote zaal voorstellingen voor jeugdtheater zijn nu nergens belegd, evenmin als taken op het gebied van talentontwikkeling. Dat bekostigen binnen de huidige financiële kaders betekent onherroepelijk dat andere producenten met nog minder middelen moeten werken. Dan keldert het dekkingsniveau onder de huidige, al minimale, standaard.

Educatie is een kernactiviteit voor podiumkunstproducenten. Het zijn echter primair kunst producerende instellingen, met een grote diversiteit aan artistiek-inhoudelijke profielen. Dit heeft consequenties voor de invulling van de educatieve activiteiten. Deze moeten aansluiten bij de missie en visie van de organisatie. Dat de raad ervoor pleit om cultuureducatie breder te bezien dan alleen school-gebonden activiteiten (p. 42), is daarom een goede zaak. Instellingen kunnen binnen de eigen regio met elkaar en met onderwijs- of andere partners in het sociale domein afstemmen wat er nodig is en hoe ze in de context van hun eigen profiel daar invulling aan kunnen geven. Ondersteunende functies (p. 44) worden nu gemist: een gezelschap kan onmogelijk met alle scholen in het verzorgingsgebied een structurele band opbouwen. Podia zouden hierin ook een grotere rol kunnen spelen.

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

Last but not least: het is inderdaad absoluut noodzakelijk om tot een structurele oplossing te komen voor het nijpende knelpunt ten aanzien van talentontwikkeling in de podiumkunstensector. Uw voorstel hiertoe (p. 128/129) ondersteunen wij ten zeerste; de nieuwe generaties makers verdienen die plekken en de sector heeft deze nieuwe generaties hard nodig om zijn ambities voor de toekomst waar te maken.

Over de rol van de branchevereniging

In de slipstream van de bezuinigingen is draagvlak of de ruimte om (hoge) contributie te betalen voor een collectieve voorziening afgenomen. Wij hebben daardoor, net als veel van onze leden in hun eigen organisaties, rigoureuze keuzes moeten maken. De focus ligt nu op enkele kernactiviteiten: goed werkgeverschap, ledenbijeenkomsten faciliteren en de positionering van producenten van podiumkunsten in het culturele veld en daarbuiten beïnvloeden. De interne verzameling van data is hierin gesneuveld. Wij bemerken hier een lacune, die ons werk bemoeilijkt en die we graag zouden wegnemen, maar die wij in de huidige omstandigheden niet binnen de eigen organisatie kunnen oplossen. We zijn dan ook voorstander van uw voorstel om een onafhankelijk instituut (of op zijn minst de functie) voor data-analyse in de BIS op te nemen, waarmee wij op dit vlak kunnen samenwerken.

Ten aanzien van afstemming tussen instellingen (zowel producenten onderling als producenten en afnemers) kunnen wij melden dat hier veel van onze tijd en aandacht naar uitgaat. We werken intensief samen met de VSCD en faciliteren waar mogelijk gesprekken tussen producenten en speelplekken⁴. Wel zijn we van mening dat waar deze processen zich binnen de context van een stedelijke regio afspelen, we de ontwikkelingen moeten volgen, best practices kunnen delen, maar dat het niet logisch is om daarin een aanjagende of sturende rol te spelen. Onze functie is, net als de sector zelf, aan verandering onderhevig. Wij gebruiken de komende periode eveneens om toekomstbestendige plannen voor een collectieve voorziening te ontwikkelen. Dat stevige samenwerking met onze directe partners daar deel van uit zal maken, staat buiten kijf.

We vervolgen graag het gesprek dat wij met u voeren over uw *Agenda Cultuurbeleid 2017 – 2020* en over onze constatering ten aanzien van uw beleidsvoorstellen. Ook zullen wij de minister en de cultuurwoordvoerders informeren over onze standpunten ten aanzien van de *Agenda*. Waarbij wij zeker ook onze waardering zullen uitspreken voor de zorgvuldige en op veel vlakken zeer juiste analyse van de zaken die nodig zijn om de podiumkunstensector te verstevigen.

Met vriendelijke groet,

Yolande Melsert, directeur NAPK

cc. Een afschrift van deze brief wordt verzonden naar de Minister van OCW, de cultuurwoordvoerders in de Tweede Kamer en het Fonds Podiumkunsten.

⁴ Met de Agenda Podiumkunsten 2024 is in deze een belangrijke stap gezet; gesprekken worden in verschillende samenstellingen nu voortgezet. Ook beheren NAPK en VSCD een gezamenlijk digitaal interactief platform voor leden.